

Recente onderzoeksliteratuur

Een 'poor man's' iPad geeft zin aan gesprekken bij dementie

Murphy J, Gray CM, Van Achterberg T, Wyke S, Cox S. *The effectiveness of the Talking Mats framework in helping people with dementia to express their views on well-being. Dementia. The International Journal of Social Research and Practice* 2010;9:454-472.

Conclusie van het artikel

De kwaliteit van gesprekken met demente mensen nam aantoonbaar toe wanneer het gesprek werd ondersteund met afbeeldingen die in de loop van het gesprek de belangrijkste thema's en emoties in beeld brengen.

Bespreking van de studie

Het ondersteunend materiaal bestond uit kartonnen kaartjes (op Memory formaat) met afbeeldingen die een bepaald thema weergeven, zoals 'activiteiten', 'woon omgeving', 'zelfzorg', en 'relaties'. Voor elk thema waren er afbeeldingen van concrete onderwerpen, bijvoorbeeld van iemand die naar muziek luistert, aan het kaarten is, buiten een wandeling maakt, of TV kijkt. Naast de thema- en onderwerpkaarten werden drie emotiekaartjes gebruikt: een lachend gezicht, een droevig gezicht en een afbeelding van iemand die als gevoel 'ik weet het niet' tot uitdrukking brengt. In een gesprek worden de deelnemers uitgenodigd om commentaar te geven op de afbeeldingen en die vervolgens een plaats te geven op een placemat, onder een gezicht met een gelukkige of ongelukkige uitdrukking, al naargelang de gevoelens die een bepaalde afbeelding oproept. Tijdens het gesprek verandert de placemat in een 'sprekend tableau', een *Talking Mat*. De onderzoekers gingen na of gesprekken met behulp van deze 'spreekende tapijtjes' plezieriger verlopen en tot een betere communicatie leiden dan gesprekken die op een gebruikelijke manier worden gevoerd, via vraag en antwoord, al dan niet voorgestructureerd. De deelnemers aan het onderzoek werden twee keer bezocht. De eerste keer gebruikte de gespreksleider de *talking mat*-methode. Het gesprek ging over vier vooraf geselecteerde hoofdthema's: activiteiten, 'andere mensen', de woon omgeving, en de 'persoon zelf'. Bij het tweede bezoek kwamen deze thema's nog eens aan bod, eerst in een vrije conversatie, en vervolgens aan de hand van een voorgestructureerde lijst met deelonderwerpen. Videobanden van de gesprekken werden geanalyseerd op drie kenmerken: werd er zinvol gecommuniceerd, schakelde de gesprekspartner soepel over van het

ene onderwerp naar het andere zonder in eenzelfde thema te blijven 'hangen', en hield de gesprekspartner de aandacht op het onderwerp gericht. Elk aspect werd met een meetschaal geëvalueerd: 4 punten wanneer het aspect steeds aanwezig was, via 3 (dikwijls), 2 (fifty-fifty), en 1 (soms) tot 0 (nooit). Al met al kon de zinvolheid van het gesprek met maximaal 16 punten worden beloond, waarbij een score van 12 of hoger duidde op een inhoudsvol, effectief gesprekscontact.

Deelnemers

De 31 deelnemers waren tussen 54 en 90 jaar oud. Zij woonden thuis (negen deelnemers), of in een verzorgings- of verpleeghuis (22). Ongeveer één op de drie deelnemers had een lichte mate van dementie, en twee even grote groepen hadden een matig-sterke, respectievelijk een ernstige dementie.

Resultaten

Wanneer het gesprek volgens de *talking mat*-procedure werd gevoerd, ging dat gepaard met een gemiddelde effectiviteit van bijna 15 punten, voor driekwart van de deelnemers was de score 13 of hoger, wijzend op een inhoudsvol gesprek voor elk van de vier hoofdthema's die onderwerp van gesprek waren. Het communicatief gehalte van de gesprekken die op de gebruikelijke wijze waren gevoerd, was duidelijk lager, met een gemiddelde score van 11 (van de 16 te behalen punten) voor het ongestructureerde interview. Toevoeging van structuur met behulp van een checklist van onderwerpen maakte het gesprek wel iets effectiever maar niet veel, zoals de gemiddelde score van 12 liet zien. De toegevoegde waarde van de *talking mat*-aanpak nam toe naarmate de ernst van de cognitieve stoornis groter was.

Commentaar

De ethiek van de zorg voor mensen met dementie krijgt de laatste jaren veel aandacht. Wat doet dementie met iemands besluisvaardigheid? Hoe kunnen zorgverleners het recht van mensen met dementie respecteren om in persoonlijke kwesties hun mening te geven en te kiezen of te besluiten naar eigen inzicht en gevoel? De gulden regel is om daarover in gesprek te gaan. Maar dementie stelt grenzen aan de opbrengst van het gebruikelijke gesprek. Waar een zinvol gesprekscontact soms niet meer mogelijk lijkt, kan een andere vorm van communicatie opeens weer perspectief bieden. Daarvoor is het nodig creatief te blijven zoeken naar hulpmiddelen die het wederzijds begrip tussen mensen met dementie en hun zorgverleners helpen bevorderen.

Han Diesfeldt